

ΕΞΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΡΙΚΕΡΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ (1771-1799)

Στο άρθρο που ακολουθεί θα παρουσιάσω 6 ανέκδοτα έγγραφα, της περιόδου 1771-1797, προερχόμενα από το Τρίκερι.¹ Πρόκειται για πωλήσεις 2 οικοπέδων (σπιτοτόπων) και 4 χωραφιών. Όλα τα έγγραφα είναι συνταγμένα από ολιγογράμματους και έχουν πολλές άγνωστες λέξεις, τη σημασία των οποίων θα δώσω.²

Το πρώτο έγγραφο, με χρονολογία 26.7.1771, συνέταξε ο ολιγογράμματος Αλεξανδρής Καλλίτζης και αφορά την πώληση ενός οικοπέδου (σπιτότοπου). Ο Αγάλος Λεμονή Καλλίτζης είχε ένα χρέος και δεν μπόρεσε να πληρώσει τους χρεοφειλέτες του (χοιφιλαίτις). Τα παιδιά του βεκίλη,³ δηλαδή του επιτρόπου της Κοινότητας, τον ανάγκασαν να πουλήσει το οικόπεδο του αδελφού του Γιάννη, ο οποίος προφανώς δεν ζούσε και δεν είχε αφήσει απογόνους, για 32 γρόσια, στον Νικολό Μπακοστάμο. Για την πώληση αυτή ήταν σύμφωνα και τα παιδιά του, τα ονόματα των οποίων όμως δεν αναφέρει. Ως μάρτυρες υπέγραψαν, εκτός από τον συντάκτη του εγγράφου, και οι εξής: Δημήτρης Βατιώτης,⁴ Γεώργης Παναγιώτη «επίτροπος της χώρας», Δήμος Σούπας, Τριαντάφυλλος Λεμονή Καλλίτζης και Στάθης Λεμονή Καλλίτζης.

Το δεύτερο έγγραφο, με χρονολογία 1.9.1774, συνέταξε ο γραμματικός της Κοινότητας (χώρας) Λεμονής Δημητρίου και αφορά επίσης την πώληση ενός οικοπέδου. Ο Γιάννης Πάππος, γιος του Νικολού Γιαννούλου, είχε λάβει ως δωρεά από τη μητέρα του, όταν ακόμα ζούσε, ένα οικόπεδο το οποίο πούλησε προς 22 γρόσια, στον Νικολό Μπακοστάμο, τον αγοραστή και του προηγούμενου οικοπέδου. Το οικόπεδο συνόρευε γύρω του με ιδιοκτησίες του Νικολού Τζιάνη, του Βαγγελινού Βινιού και του Νικολού Μουστερή.⁵ Ως μάρτυρες υπέγραψαν στο πωλητήριο, εκτός από τον συντάκτη γραμματικό, ο επίτροπος της Κοινότητας Θεοδωρής Πατρίκαλος, ο Νικολός Κοντογιάννης και ο Λεμονής Καλοειδής.

Το τρίτο έγγραφο, με χρονολογία 25.2.1778, συνέταξε ο γραμματικός της Κοινότητας Αλεξανδρής Καλλίτζης, συντάκτης και του 1ου εγγράφου του 1771. Αναφέρεται στην πώληση ενός χωραφιού. Τα δύο αδέρφια Γεωργάκης και Στάθης, γιοι του μακαρίτη Νίκου Φάλκου, αποφάσισαν από κοινού να πουλήσουν το χωράφι που τους είχαν

---

1. Τα έγγραφα αυτά προέρχονται από το αρχείο της Φιλαρχαίου Εταιρείας Όθρυς του Αλμυρού, τα οποία βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόλου, απ' όπου έλαβε φωτοαντίγραφέ τους ο εκδότης του *Θεσσαλικού Ημερολογίου*, πριν από το 1990.

2. Ευχαριστώ τον κ. Κώστα Σπανό για την συμβολή του στην ερμηνεία των άγνωστων σ' εμένα λέξεων των εγγράφων.

3. Βεκίλης < τ. vekil' πληρεξούσιος, αντιπρόσωπος, επίτροπος.

4. Βατιώτης · από κάποιον απροσδιόριστο οικισμό Βάτο.

5. Μουστερή < τ. müsterek' πελάτης, συνεταιρικά.

αφήσει οι γονείς τους στο Νησί, στην περιοχή της Παναγίας, στον χατζη-Νικολό Μπακοστάμο προς 22 γρόσια. Το εν λόγω χωράφι συνόρευε γύρω του με κτήματα του Σταμέλου (Σταμελείκο), του Γεωργαλή Παπαδήμου, του Γιωργάκη γερο-Δήμου της Μελάχως και από μία πλευρά ήταν το ρέμα της Παναγίας. Αγοραστής του χωραφίου είναι ο χατζη-Νικολός Μπακοστάμος, αγοραστής και των δύο προηγούμενων οικοπέδων. Ως μάρτυρες στην πώληση του χωραφίου υπέγραψαν στο πωλητήριο έγγραφο ο ιερομόναχος Στέφανος, ο Αναγνώστης Ευσταθίου, ο Γιάννης Μπακοστάμος και ο γραμματικός της χώρας Αλεξανδρής Καλλιτζης.

Το τέταρτο έγγραφο το συνέταξε ο ολιγογράμματος ιερομόναχος Στέφανος Νικόλα, την 1.8.1797, και αφορά την πώληση ενός μοναστηριακού χωραφίου, το οποίο βρισκόταν στην περιοχή Ανεμόμυλος, που ήταν γνωστή και ως Κοκκινόχωμα, κοντά στην ιδιοκτησία του Γιάννη Γ. Κομματά. Το χωράφι αυτό είχε δωρίσει στη Μονή της Παναγίας,⁶ που είναι στο νησί Παλαιό Τρίκερι, η μοναχή Μαγδαληνή, γυναίκα ενός Μπακοστάμου, για «ψυχικά της», σαρανταλείτουργα και μνημόνευση του ονόματός της στις προθέσεις της μονής. Ο ιερομόναχος Στέφανος πούλησε το χωράφι αυτό, για 15 γρόσια, στον Αναγνώστη χατζη-Νικολού. Δεν αναφέρονται μάρτυρες.

Το πέμπτο έγγραφο συνέταξε και υπέγραψε ως μάρτυρας, στις 16.3.1799, ο Κωνσταντής Παπαγεωργίου, ο πωλητής του αναφερόμενου χωραφίου, ο οποίος φαίνεται πως είχε υψηλό επίπεδο παιδείας. Το εν λόγω χωράφι το οποίο βρισκόταν στην περιοχή Τρανό Πηγάδι και στη θέση Νεραντζιά, το είχε αγοράσει, πριν από χρόνια, από την τρικεριώτικη οικογένεια Ντουντούμη. Τώρα, λόγω κάποιας ανάγκης, το πουλάει στον Δημήτρη Αρμελίνη για 25 γρόσια.

Το έκτο έγγραφο, με χρονολογία 16.3.1799, συνέταξε και υπέγραψε ο ίδιος ο αγοραστής παπα-Κωνσταντής, καθώς οι τρεις πωλήτριες, μέλη της οικογένειας Ντουντούμη δεν γνώριζαν γράμματα.⁷ Από τις τρεις πωλήτριες, η Μονεμβασιά⁸ του μακαρίτη Ντουντούμη, πρέπει να είναι η γιαγιά των δύο επόμενων, της Ουρανίας του Γιωργάκη Ντουντούμη και της Μαρίας του Γιάννη Ντουντούμη. Γιαγιά και εγγονές λοιπόν, είχαν ένα χωράφι κοινό και αδιαίρετο, στο νησί Παλαιό Τρίκερι, στην περιοχή Τρανό Πηγάδι. Αυτό, με κοινή απόφασή τους, το πούλησαν στον παπα-Κωνσταντή προς 15 γρόσια και τον βεβαίωσαν πως παραιτούνται από κάθε δικαίωμα στο πωλούμενο χωράφι.

---

6. Είναι η Μονή της Ευαγγελίστριας. Βλ. Απόστολος Παπαθανασίου, *Το Χρονικό των Τρικερών*, Βόλος 2010, 16, 19. Ευχαριστώ τον κ. Κώστα Σπανό για την υπόδειξη αυτής της πληροφορίας.

7. Με δεδομένο ότι ελάχιστοι άνδρες γνώριζαν λίγα γράμματα, όπως άλλωστε το βλέπουμε στα έγγραφά μας, είναι αδιανόητο να γνώριζαν γραφή οι τρεις γυναίκες Ντουντούμη. Ενδεικτικά σημειώνεται στο τέλος του εγγράφου: «και ος γινέκνυς μην ηξέβροντας γράμματα».

8. Μονεμβασιά: βαφτιστικό γυναικών γνωστό στο Τρίκερι και στα νησιά των Βόρειων Σποράδων.

1ο) 26.7.1771

25

+ τιν σίμαιρον μαί το παρόν μου γράμα φανερόνου εγώ Αγάλως του Λαιυμονί Καλλίτζι ώτι πός το σπίτοτόπου του άδερφού μου του Γιανι έστωτας και μαί βάλανι τά πιδιά του βεκίλι να πόλίσο το έχι τις να δώσου τις χρίφιλαίτις, τιν σίμαιρον επούλισα τω αυτό σπιτότοπου απο κάτου από το σπίτι του μαί σκαμιές + το επούλισά τω Νίκολώ του Μπάκος Στάμου ωλωπούλιτα-⁹ γρό(σια)-31 ήγον τριάντα ενα και από την σίμαιρον εος το εξίς ύναι ω Νίκολός ύδιος νίκοκήρις και εγο και τα παιδιά το υμίστε ξαίνι και άμέτοχι. και διά τό βαιβιόν τίς αλιθίιας εδώσαμι το παρόν μας γράμα ής ένδιξιν και άσφάλιάν.

ετος 1771 μηνός ηουλλιου 26

- » διμήτρις βατιώτις μαρτιρας
- » αλλαίξανδρης το καλίτζι γράφο
- » γεώργις το πάναγιώτη πιτρόπος τις χόρας μάρτιράς
- » διμός σουπα μάρτιρό
- τριαντάφιλος λαιυμόνι κάλιτζι μαρτιρό
- στάθι λαυμόνι καλίτζη μαρτιρό

2ο) 1.9.1774

28

+ μέ τό παρόντος γράματος φανερόνου εγώ ο Γιανις πάπος υιός Νικολό Γιανούλου, έστοντας κ(αί) νά ήχα της μάνας μου ενα σπητότοπου οπού μου το εχαρισι ζόντας σμερόν πακόν θεληματικός το επούλησα του Νίκολού Μπακος Στάμο δια γρόσια 22 ητι ηκόσι δύο κ(αί) εχη σινοριτες άπο πάνου γερο Νικολού Τζιανη, απο την πάνου πάντα Βαγγελινός Βινιός, απο την άλιν πάντα ο ανόθεν Νικολός Μουστηρις κ(αί) απο τιν σίμερον κ(αί) εος το εξίς ημέ ξένος κ(αί) αμέτοχος απο το σπητότοπου κ(αί) ο Νικολος ηνε ηδιος νικοκίρις ης τον οσπητοτοπου να το έξουσιαξι κ(αί) δια το άλιθές έγινε τό παρόν εμπροστεν τον εβρεθεντον γιροντον ης ενδιξιν κ(αί) ασφάλλιαν. 1774 σεπτεβριου 1

- » θεοδορις πατρηκαλος
- » πητροπος της χορας μαρτυρου
- » νικολος κοντογιανι μαρτιρου

- λεμονης διμητρονου γραματικος
- της χορας γραφο κ(αί) μαρτυρου
- λεμονις καλοηδης μαρτυρου

---

9. Ολοπούλητα· ολοκληρωτική πώληση, χωρίς όρους.

3ο) 25.2.1778

31

+ την σίμαιρόν μαι το παρόν μας γράμα φάνερόνούμι υμίς τα διο αδέλφια Γάιοργάκις και Σταθίς το ποταί Νίκο Φάλο ωτη πώς το χοράφι απού 'χομι στό Νισί στη Πάναγίας ώλο οσού και αν ίχαμι σίμαιρα παρόν θελιμάτηκί το πουλίσαμε το χάτζι-Νικολό Πακός Στάμου διά γρ(όσια)-22 ύγον ύκόσι διώ το ωπιον χοράφι έχι σίνορο από ένα μέρος Στάμέλένκο απο άλλου Γιωργάκις παπά-Διμου, από άλλου Γιώργακίς γερο-Διμο Μιλαχρός από την Παναγία ρέμα ώλο απο τον πατερά και απο τι μανά μου και εγώ ο Γιώργακίς και Στάθίς τα διο αδέλφια απο την σίμαιρον εως το έξης υμέστε ξαίνι και αμέτοχι και ο χατζί-Νικολός ύνι ύδιως νικοκίρις και δια τούτο εδοσάμι το παρόν μας γράμα εμπρόςστεν ής γερόντων και πρόεστούς τής χορας.

1778 φλιβαριού 25

- » στέφανος ήερομόναχος μαρτηρό
- » ανάγνώστης εύστάθιου μάρτηρου
- » γιανης πακοστάμο μαρτηρό
- » αλιξανδρίς καλίτζι γραμάτικός τής χορας γραφου.

4ο) 1.8.1797

55

+ την σίμερον μέ το πρόν γράμα φανερόνο κ(αί) ομολογό εγώ ο παπα στέφανος έστοντας να ήχα ενα χοράφι μέσα ής το νησί της μαγδαληνής του πακοστάμου γινή δια ψυχηκά της, δια σαράταλήτουργα δίο το επούλησα του αναγνόστη του χατζή νηκουλού του πού ολοπούλητα δια γρόσια - 15. ητη δικαπέντε. κ(αί) του επούλισα ολοπούλιτα θεληματικός μου κ(αί) δια το βέβειον της αληθής έδωσα τό παρόν μου γράμα ένπροσθεν το ηποκάτοθη γεγραμένον μαρτήρον το οπίο χοράφιον ήνε ής τον ανεμόμελο ήγον ής το κοκυνόχομα μαζί με τον γυάνη του γεόργι κουματά.

ετος 1797 αυγούστου α'

στέφανος ηερομόναχος του νηκόλα ηπόσχουμε τα άνοθεν.

Δωρητής Κ. Ευαγγελόπουλος

5ο) 16.3.1799

56

» 1799 μαρτίου 16: τό χοράφι τό Ντουντουμείκο όπου άγόρασα εις Τρανό Πηγάδι, εις τήν Νηραντζιάν, εγώ ο Κωνσταντής παπά Γεωργίου σήμερα θεληματικώς μου τό επούλησα τόν Δημήτρη Άρμελίνη διά γρ(όσια): 25: ήτοι ειόοσι πέντε. έχι συνορίτην

159

έμνε τόν Κωνσταντή. ὅθεν, ἀπό τήν σήμερον καί εἰς τό ἔξῃς εἶμαι ξένος καί ἀμέτοχος ἐγώ ὁ Κωνσταντῆς παπᾶ Γεωργίου καί εἶναι νοικοκύρης ὁ ἄνωθεν Δημήτρης νά ἐξουσιάζῃ. ὅθεν διά πίστιν δίδω τό παρόν εἰς ἐνδειξιν.

Κωνσταντῆς παπᾶ γεωργίου ἰδιοχειρὸς μου γράφω καί ὑπόσχομαι.

6ο) 16.3.1799

57

Τήν σήμερον μέ τό παρῶν μας γράμα φανερόνωμι ἡμῖς ἠποκάτοθεν γεγραμένι ἡ Μονωβασιά του πότε Ντότούμι καί) ἡ Οὐρανία του Γιοργακω Ντότούμη καί) ἡ Μαρία του Γιάνι Τοντούμι ὅτι με θιλιά μας τό χωράφι ὅπου ἤχαμι στο Νισί σίνωρο μέ το παπ(α)-Κόσταντή ἡ σ τό Τρανῶ Πιγάδι τό επολήσαμε του παπά Κόσταντή διά γρῶσια -15- ἦτι δικαπέντι καί) ἀπό τόρα καί) ἐξῆς ἡμαστε ἡμῖς ἡ ἄνωθεν Γεγραμένι οἱ ξένοι καί) ἀμέτοχοι καί) δεν εχωμι νά ενωχλίσωμι τού ἀθρωπου πότε καί) ἦνε ὁ παπ(α)-Κόσταντῆς ἡδῖος νοικοκύρις νά το ἐξουσιάζῃ ὡς θέλῃ καί) βουλεται. διά τουτο ἔΓιγε τό πάρον μας Γράμα καί) ἐδόθη ἦς χιρας του παπ(α)-Κόσταντή διά ἐνδείξιν καί) ἀσφαλῖαν.-

ἐν ετι _1799_ μάρτιος 16 _ Τρῆκηρη. _

- » καί) ος γινέκυσ μῆν ἡξέβροντας Γραματα ἠπέγραψα ἐγώ
- » μαρία ντότούμη ἠποσχομε   μονύβασά τόντούμι ἠπόσχομε
οὐρανία ντότούμι ἠποσχώμε τα ἄνωθεν.